

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: .....

Cím: *Rákosi Jenő az ötvenéves Népszínházról.*

Forrás: .....

Magyarország

Bn

1922. 10. 29.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

792

Hely

Népszínház

Idő

"1872/1922"

Személy

Rákosi Jenő az ötvenéves Népszínházról

Egy népgyűlésen született meg a színház terve. — Első telke az Operaház helyén volt. — „A budaiak az okai, hogy megszűnt a Népszínház”. — Az ünnepi est visszafogja idézni a régi idők varázsát, mondja Blaháné. — Szirmai Imre a jubileári ünnepéről

(A Magyarország tudósítójától.) Szép kultúrűnne-
pélyre készül Budapest. Meleg ünnepek közt fogja
megülni ötvenedik évfordulóját annak, hogy telkes
emberek lerakták a Népszínház alapjait. A Népszín-
házat, amely a maga idejében tősgyökeresen magyar
kultúrát jelentett, új — nemzeti — izlést, irodalmat
és művészetet hozott, a tehetségek egész meglepő tö-
megének szerzett nevet, érvényesülést és Budapest
magyarrá válásának egyik fontos tényezője volt.

Ezen az ünnepen együttesen fognak fellépni a
Népszínháznak még életben levő tagjai, csupa ra-
gyogó emlék abból a múltból, amely, sajnos, már
csak a múlté ezzel a legmagyarabb és legkedvesebb
emlékü színházzal együtt, amely miután lényegében
átformalódott, eltűnt mindazzal a tradícióval, irány-
nyal és törekvésekkel együtt, amelyet hozott, kifej-
lesztett és reprezentált.

Ez emlékezetes évforduló előtt felkerestük

Rákosi Jenőt,

a Népszínház első igazgatóját, aki a következőket
beszélte el nekünk az ő szíves, kedves, magyar cse-
vegésével:

— Erdemes lenne — kezdte — egyszer megírni a
Népszínház születésének misztériumait, mert egész
legendakör alakult azokból a mesékből, amelyeket a
Népszínház alakulása körül szöttek.

A Népszínház egy furcsa kis „népgyűlésen” szüle-
tett meg.

Az Egyenlőségi Körben tartottuk ezt a népgyűlést;
Harkányi Frigyes elnökölt, összesen negyvenen-ötve-
nen voltunk, többen be sem fértünk a terembe. Ek-
kor határoztuk el, hogy közadakozásból felépítjük a
színházat. Végrehajtóbizottságot küldtek ki, amely
Harkányiból, Podmaniczky Frigyes báróból, Steiger
Gyulából, Tavassy Antalból, Lipthay Béla báróból és

belőlem állott. Én voltam a bizottság jegyzője és én
irányítottam a sajtó-mozgalmat, a Reform szerkesz-
tője voltam akkor. Megindítottuk a gyűjtést. Össze-
sen 25.000 frt lett az eredmény, beleértve egy darcos
ból 4000 forintnyi jövedelmét is. Ebből persze nem
lehetett színházat építeni.

— A fővároshoz fordultunk és az fel is ajánlott
ingyen telket a Terézvárosban, azt, ahol ma az
Operaház van. Telek hát már volt, de pénz nem
volt elegendő. Akkor a Sugár út (ma Andrassy út)
kiepítésére alakult részvénytársasághoz fordultunk
és az 500.000 forintért át is vette fölünk e telket az
Operaház céljaira. Most már volt pénz, de nem volt
telek. Ismét a városhoz fordultunk hát, amely szí-
ves-örömet ajánlott fel új telket. Elkezdtük kocsin,
gyalog a szaladgálást és végre is

mappáról néztük ki azt a zsidvásár- és kifőző-
telepet, amely a Kerepesi út dereka táján ter-
peszkedett és amely a mértékhitelítő társaságé
volt.

60.000 forinttal kisajátítottuk e telket a mértékhitel-
sítőtől és itt építette fel Kéler Napoleon a színházat
úgy, hogy a költségek egy részét később fogjuk a
jövedelemből fizetni.

— A színháznak mindjárt az elején nagy sikere
volt. Az adósságunkat hamarosan leróttuk. En hat
évig, Evva Lajos tizenöt évig vezettük a színházat.

— Bátran mondhatom, hogy kultúrmissziót telje-
sítettünk és ez a színház nagymértékben járult Buda-
pest megmagyarosodásához. Pompás üzlet is volt ez.
Akkortájt mondta a Népszínházi Bizottság egyik je-
lentős tagja, hogy a Népszínházban a földön fekszik
a pénz, csak seprő kell, amely összeseperje. Ez az
illuzió azonban utódaink igazgatása alatt alaposan
szétfoszott.

— Látja — mutatott Rákosi Jenő egy falon függő

metszetre —, ez a kép 1878-ból való. Ez volt az akkori
népszínházi gárda. Itt van a csodaszép, fiatal Bla-
háné, Solymosi Elek, Tihanyi Miklós, Böry, Horváth
Vince, a kezdő Pálmay Ilka, Komáromi Mariska. Ez
a Rákosi Szidi képe, ez a zseniális Szombathelyie, a
nagyserű Erkel Gyuláé, Klórnéé, Együde, Galló
Györgyé, aki a színpadot építette, Lukácsy, aki ki-
tűnő rendezője és írója volt a színháznak.

— A Népszínház megszűnt. A koalíció alatt tör-
tént, hogy Apponyi kultuszminiszter betévedt a Nem-
zetibe. Apponyit babonás félelem fogta el, hogy a
Nemzeti tűzveszélyes és leég. Hivatott engem: mit
csináljon? En azt ajánlottam, hogy vigyék át a Nem-
zetit, amíg felépül új palotája, Budára. A budaiak
úgyis évtizedek óta sürgetik a színházukat. A Döbren-
tey teret ajánlottam. Ez könnyen megközelíthető

Pestről is, de Budáról is. Apponyinak nagyon tet-
szett az ötlet. A budaiak azonban kötötték magukat a
Horváth-kerthez, az Aréna helyéhez. Jártak nálam
is deputációban, de én kerekén kijelenttem, hogy
ezt nem lehet, mert nincs megfelelően megközelíthető
helyen. Nem lett hát az egészből semmi.

Ha vállalják a budaiak a Döbrentey teret, ma ott
van a Nemzeti.

Ők azonban a budai színpad helye mellett makacs-
kodtak és így két szék közül a földre estek. Elvették
a Népszínházat Nemzetinek.

— Hogy lesz-e még valaha Népszínházunk? Ki
tudja? En remélem, hogy lesz. A népszínmű nem
halt meg. Ember kell hozzá, aki feltámasztja és írók,
művészek, akik népszerűvé teszik ismét.

Rákosi Jenő után

Blahánéhoz

látogattunk el, akinek neve a régi Népszínházról
elválaszthatatlan.

Ott kerestük föl a lakásán, hogy megkérdezzük:
mit szól a népszínházi nyugdíjasok tervbevett ju-
biläumhoz, jobbanmondva ahoz, hogy a régi Nép-
színház alapkelettelének ötvenedik évfordulóján
rendezendő matinéra őt is fölkérték. Mit fog ját-
szani, mi mindenre emlékezteti ez a nevezetes
évforduló?

A művészno elragaco keavesseggel fogadta e sorok íróját és hetvenkésztendő korához képest fiatalos jókedv és derű ömlött ezüstös hajkoronától övezett arcán. Azután leültetett ragyogó emlékekkel teli szalónjában maga elé, mondván:

— Ejnye, hogy én most *öven esztendő előtti dolgokra emlékeznek vissza!* — az bizony nehéz dolog lesz, kedves barátom. Nem akarom ugyan magamat egy csöppet se fiatalítani, nem is lehet (ánbár azt se tudom, hogy hány éves vagyok . . .), de tudja, úgy vagyok vele, mint mikor réges-régen meghívtak estélyre ide-oda és egyszerre csak azt mondták: „kérem, énekeljen valamit”. És ilyenkor akárhánszor megessét velem, hogy nekem, aki minden nótát ismertem, *a világért se jutott volna eszembe egy nyúl farknyi magyar nóta.*

— Hát édes Istenem! Elmúlt, szép volt, gyönyörű volt és soha vissza nem jön többé az az idő, amelyik nemcsak nekem, hanem talán egész Magyarországnak a legszebb emlékeit takarja el . . . és ha most kapkodok is, hogy föлдézzem, mégis csak jól esik rá-gondolnom, mert bizony manapság az az egyedüli gyönyörűségem, ha visszaidézem a régi szép időket . . .

— Hát most majd lesz módom hozzá bőven és tudom, sokat fogok sírni, ha megint a színpadra lépek és játszom újra ezen a matinéon. A mi matinéonkon. De hogy mit játszom, azt még nem tudom. A minap itt volt nálam Tollagi Adolf, a fáradhatatlan *Ilovszky*, a Népszínházi Bizottság tagja, meg Vidor Pál özvegye, akik felkértek. Megmondtam nekik, hogy kész örömmel résztveszek az előadáson, ha csak a *direktorom megengedi. Mert én igazgatóni engedelem nélkül még soha semmibe se mentem bele.* Mondták azt is, hogy *Verő György ír egy kis darabot, a „Török bíróék aranylakodatmát”.*

— Hát erre megijedtem, mert darabban valami nagy szerepet nem vállalnék, legföljebb csak egy-két szónyit. Erre aztán megnyugtattak, hogy valahogy így is lesz. Nahát jól van, mondom, nem bánom. És bizony azóta egészen *izgatott vagyok.* Amint közeledik az este, mindig csak *mennék, mennék és festeném magamat, de aztán hamar leülök . . .* mert bizony *hiányzik a hozzávaló erőm.* Hát! Istennek *nincsen semmiféle szervi bajom, csakhogy egy kissé ideges vagyok néha.* Ez az egész. De nini, most veszem észre, hogy még semmit sem mondtam az ötven év előtti dolgokról. Hej bizony, mondanék én sok mindent, de nem jut eszembe, pedig mindent följegyeztem én apróra *azokba a naplójegyzetekbe, amelyek ott kinn vannak a városligeti múzeumomban.* Lám milyen jó lenne, ha az most nyitva lenne! Nem kellene törnöm a fejemet. Csakhogy — *úgy hallottam — nem is fogják megnyitni a múzeumot, majd csak ha már nem leszek . . .*

— Ha ilyesmit közöltek a bárónéval, — mondom — ez súlyos gyöngédtelenség volna és talán föl se tételezhető az illetékesekről . . .

— És mégis igaz, — folytatja Blaháné, — pedig ha a Népszínház előtti kis teret még az életemben elnevezték rólam, akkor nem is tudom, mi baj lenne abból, ha a *Blaha Lujza-múzeumot megnyitnák. De*

a világért meg ne írja ezt, mert még azt gondolnák, hogy forszírozom.

— Hát inkább gondolkozom még egy kicsit. Azt hiszem, hogy *két-három héttel a régi Népszínház elkészülte után léptem föl először vagy az „Ördög párnája”-ban, vagy a „Tündérlak Magyarhonban”* című népszínműben. Azt tudem, hogy *Rákosi Jenő* volt a direktorom, akinél aranyosabb, kedvesebb, bájosabb ember és tanítómester senki a világon nem volt. Emlékszem rá, *Eöry Gusztáv, Pártényiné, Klárné, Kassai, Együd István* voltak a partnereim és *Rákosi* úgy bánt mindnyajunkkal, mintha a gyermekei letünk volna. No meg *Tamás-syról* majd megfelledekzem, pedig gyerekkorom óta ismertem és legszebb sikereinket együtt arattuk. De biz ez régen volt, nagyon régen.

— Vagy öt évvel ezelőtt egyik régi pályatársam, *Kassay Vidor* fölkeresett és velem emlékezgettünk vissza ezekre a szép időkre, amik soha többé nem fognak visszajönni. Ó bizony — pedig jóval idősebb nálam — még ma is olyan fürge, mintha legalább is húszkésztendő lenne. Emlékszem, mikor bejött hozzám, széttárt karokkal, *tánclépésben* lebegett be a szobámba . . . no majd meglátjuk, mit tud a jubileumi estén . . .

— Szóval, amint látja, teljes az izgalom az egész vonalon és azt hiszem, ha alaposan összeszedjük magunkat mi öregek, olyasmit fogunk produkálni, ami visszaidézi a régi szép idők varázsát. Legalább a mi számunkra egészen bizonyosan . . .

Blaha Lujza asszonytól

Szírmái Imréhez

a tervbe vett jubileum rendezőjéhez vitt az utunk, akit a Blaha Lujza-színház direktori szobájában találtam meg. Egy esztendő híján *Szírmái* háta mögött is *negyvenkésztendő színészi múlt van; van* hát mire visszaemlékezni neki is.

Azzal kezd, hogy a Népszínházi Bizottság Nyugdíjintézetének az elnökét és alelnökét, *Weiss Konrádot* és *Ilovszki Lajost* magasztatja, akik fáradhatatlanok a jubileumi matiné megrendezésében. *Ű* ami a földolog,

az a matiné célja, hogy jövedelméből ne a nyugdíjalapot gyarapítsák, hanem az egész jövedelmet karácsonykor kiosszák a rászorult nyugdíjasok között,

akik a mai drága világban bizony arra ugyancsak rá vannak utalva. Azután ő is elmereng a régi emlékein, amint meséli:

— Tízéves múltja volt már akkor a Népszínháznak, amikor én odakerültem. És azt is drága nagy-asszonyunknak, *Blahánénak* köszönhetem. Szegedről jöttem föl Budapestre 1884-ben, amikor *Feleky Miklós* volt a Várszínház igazgatója. Ugyanakkor *Blaháné, valami kis differencia miatt, otthagyta Fovát, a Népszínház igazgatóját és ő is a Várszínház tagja volt egy esztendőig.*

— Itt játszottam Blahánéval együtt az „*Eleven ördögöt*” *őtvényszer* egymásután, ami hallatlan nagy eset volt. De ugyanekkor *Feleky* kibérelte a gyapjúcecai német színházat, ahol előadtuk *Dolinay Gyula* „*Afrika Magyarországnak*” című darabját, ami *negyven ezer forint veszteséget jelentett.* A színház rosszul ment, megbuktunk, mire *Blaháné visszament a Népszínházhoz és engem is magával vitt.* Jó magam, mint fiatal „*cögling*” *Tamássy, Eöry, Vidor, Kassay, Horváth Vince, Egry Kálmán, Szabó Antí* mellett nőttem fel és első nagy sikeremet egy *beugrással arattam.* Valami differencia miatt egy este *Tamássy* odavágta a „*Felhő Klári*” *Aba András-szerpe*t azzal, hogy nem játszik. Másnap elküldték hozzám a hatalmas szerepet, amelyet estére eljátszottam, mégpedig jelentős sikerrel. Nemsokára szegőny *Tamássy megbénult* és azóta én kaptam meg minden *Tamássy-szerpe*t. Igaz, hogy énekelni nem akartam és csak 87-ben, amikor *Pálmay Ilka* visszajött, az ő kedvéért eljátszottam a „*Nebántsvirág*” *Champlatreaux-szerpe*t. Úgy látszik, a közönség is megszerette, mert ez időtől fogva én lettem a magyar színeset két legragyogóbb csillagának, *Blahánénak és Pálmay Ilkának az állandó partnere.* Később *Hegyi Arankával, majd Kury Klárával* játszottam együtt sokáig gyönyörű szép szerepeket, ezek között a „*Lili*” *Plinchar*d-ját, amely operett reprizénél *Kury* határozottan kikötötte, hogy csak úgy megy bele a *reprízbe, ha én leszek a partnere.* Így is lett és a főtelevenítés óriási sikerrel járt . . . hiszen sokan vannak, akik még ma is jól emlékezhetnek rá. Azóta, hej, sok minden történt és ha néha-néha gondolok is egy-egy daliás szerepre, ma mégis inkább az izgat, vajon tele van-e a *Blaha Lujza-színház . . .*

— Egyelőre pedig azt szeretném, ha szépen sikerülne a tervbevett jubileumi matiné, amire mindez reményünk meg is van.